

dig értette meg a nagy horvát költő művészetét, s talán ennek a következménye, hogy kissé lekicsinylően ír róla. Ránkó Marinkovics horvát elbeszélő könyvét, a „Kezek”-et (Ruke) részletesen vizsgálja, stilisztikai elemzése rendkívül alapos, de módszere túlzottan pedáns, helyenként pedig iskolássá válik. Legjobban Jus Kozák szlovén író egyéniségét fogta fel Pavletics, s Kozák „Maske” című könyvének bírálata a „Sudbina automata” legsikerültebb darabjának tekinthető. Hosszabb írást szentelt Pavletics H. W. Richter „Legyőzöttek” című háborús könyvének; kár, hogy itt riportszerű hangot üt meg, s nagyon eltávolodik az irodalmi kutatástól.

Pavletics fiatal író, de már nem kezdő. Versek, kritikák, tanulmányok jelzik írói fejlődését. Ismertetett könyve mégis magán viseli egy eléggé tapasztalatlan kritikus hibáit. Rengeteg adatot és utalást halmoz fel, de végső kidolgozásuk, felhasználásuk elmarad. Tételei nem eléggé eredetiek, megokolásuk pedig más végkövetkeztetést is eredményezhetne, nem csak olyant, amilyent Pavletics adott. Pavletics szereti a szójátékokat, csakhogy feleslegesen dobálózik velük, nincs céljuk, nem szellemesek. Ez a stílus éretlenségére vall. Sok munkába és fáradságba kerül, amíg Pavletics olyan esszéistává dolgozza fel magát, amilyen a horvát irodalomban A. G. Matos, Krleza vagy Szt. Szimics volt.

Tomán László

ISIDORA SEKULIĆ: GOVOR I JEZIK KULTURNA SMOTRA NARODA.
Essayk. Prosveta kiadás, Belgrád, 1956.

Nincs a jugoszláv irodalomnak még egy olyan érzékenylelkű, nagműveltségű és ragyogó stílusú írója, mint

Iszidora Szekulics. Ez az asszony, aki „Analički trenuci i teme” című könyvével és norvégiai útleírásaival már régen biztosította helyét a délszláv irodalomban, most újabb kötettel lépett az olvasók elé. Ezúttal stilisztikai esszéit kapjuk a Prosveta „Putevi” című könyvtárában.

Öt írásában a nyelv ápolásával, művészi értékeivel és a fordítás problémáival foglalkozik. Egy állandó szempont, egy állásfoglalás, vagy inkább hitvallás jellemzi egész könyvét: a gondosság, lelkiismeret. Amikor a nyelvről, mint a költészet anyagáról ír, úgy bánik vele, mint egy szentséggel; azt üzeni a költőknek, hogy a nyelvvel, amelyet a nép teremtett, gazdagított, óvatosan bánjanak. A szó valami különös, varázserejű eszköz. Csak az tudja majd művész módján felhasználni, aki átérzi, sőt: átéli a szó jelentését, nyelvtani alakját, de zengését, színét: hangalakját is. Enélkül nincs is művészet. A szavakkal lehet dobálózni, lehet őket felelőtlenül használni, értelmüket ki lehet forgatni vagy elveszíteni — de akkor elvesz a költészet is. Úgy kell érezni a nyelvet, mint egy hangszert: minden sóhaját, minden rezzenését Iszidora Szekulics gyönyörű példáját adta a nyelv szépségei és művészi oldala megértésének, amikor az angol nyelv zenei értékeit, csodálatos lehetőségeit elemezte. Valóban, az angol hangok, zengésükkel, árnyalásukkal, modulálhatóságukkal kiválóan alkalmasak költői művek alkotására. De nincsenek szegény nyelvek. Mindegyikben meg lehet találni azokat a kincseket, amelyek igazi költők kezében halhatatlan művek alkotását teszik lehetővé.

Külön érdemes foglalkozni avval amit Iszidora Szekulics a nyelv műveléséről, fejlesztéséről, őrzéséről mond

„Mai beszélt és frott nyelvünk valahogy megkeményedett, elveszítette hallását” — írja. Egy ilyen könyvismeretetés nem ad alkalmat Szekulics tételének részletesebb feldolgozására, alkalmazására, de nem mulaszthatjuk el, hogy ezzel kapcsolatban a mi nyelvünk fokozatos, de tagadhatatlan elszegényedésére rá ne mutassunk. A költőknek kellene lenniök a nyelv élő lelkiismeretének; de épp a költőietlen versek tömeggyártói azok, akik elősegítik a nyelvromlást. „Egy nép legmonumentálisabb alkotása a népnyelv. A nép egész lénye, minden vívmánya a nyelvben van” — írja Iszidora Szekulics. Évszázadok emberi és művészi tapasztalata él a nyelvben, s „Ha egy nyelv igazán meghal, meghalt igazán az a nép is”. Így kell látunk a nyelvet, s mindazokat a kérdéseket, amelyek evvel kapcsolatban megjelennek.

Iszidora Szekulicsnak van egy érzékszerve, amellyel tökéletesen érzi a nyelv tulajdonságait és értékeit. Amikor költői művekről ír, elsősorban a nyelvi lehetőségek kihasználásának szemszögéből néz egy alkotást. Érzi-e a költő, hogy a szavaknak, egyszerű, kopott jelentésükön kívül vannak töb-

bé vagy kevésbé rejtett vagy átvitt jelentéseik, hogy a szavaknak van megszokásuk, zene nélkül pedig nincs költészet? Maga a költészet, Szekulics szerint, a nyelv legfőbb, legemelkedettebb, vagy talán egyedüli célja.

Van az íróknak néhány szava a fordítókhoz is. Egy partizándalgyűjtemény angol fordítása alkalmat adott neki, hogy elmondja nézeteit a fordításról. Iszidora Szekulics nem híve az adekvát fordításnak. Aki fordít, legyen költő; a fordítás legyen alkotás, az eredeti mű értelmén felül adja a költemény zeneiségét is. Néha kétségbeejtően nehéz dolog a fordítás. De nincs értelme, ha felemás munka. A fordító legkevésbé legyen fordító; alkotnia kell.

Rengeteg a tanulsága ennek a kis könyvnek. Mindig olvasni kellene, mindig tanulni belőle. Megtanulni a szót, a nyelv tiszteletét és szeretetét, lelkiismeretességet tanulni belőle, megtanulni felelősséget vállalni a leírt szó értelméért és zenéjéért. És megtanulni, megtanulni, mindig hallani Iszidora Szekulics szavait: „Örizzük és szeressük nyelvünket, mint a szemünk fényét.”

Tomán László